

ANNE
CARSON

Autobiografia
roșului

Roman în versuri

Traducere din limba engleză de
Bogdan-Alexandru Stănescu

3
TREI

AUTOBIOGRAFIA
ROŞULUI

CARNE ROȘIE: CÂT DE MULT A CONTAT STESICHOROS?

*Îmi place senzația pe care ți-o dau cuvintele
când fac ce vor ele și ce trebuie să facă*

GERTRUDE STEIN

A trăit după Homer și înainte de Gertrude Stein, vremuri grele pentru un poet. Născut în jurul anului 650 î.H., pe coasta de miazănoapte a Siciliei, într-un oraș numit Himera, a trăit printre refugiați care vorbeau un amestec de calcidiană și dorică. O populație de refugiați e înfometată după limbă și conștientă că se poate întâmpla orice. Cuvintele ricoșează. Cuvintele, dacă le permiți, vor face ce vor ele să facă și ce trebuie să facă. Cuvintele lui Stesichoros au fost adunate în douăzeci și șase de cărți dintre care până la noi au ajuns în jur de douăsprezece și câteva antologii pline cu

rămășițe. Nu se știi prea multe despre viața lui profesională (cu excepția celebrei povești despre cum a fost orbit de Elena; vezi Anexele A, B, C). Se pare c-ar fi avut un mare succes de public. Cum îl vedeau criticii? Nenumărate sunt laudele anticilor legate de numele său. „Cel mai homeric dintre poeții lirici“, spune Longinus. „Face ca vechile povești să pară noi“, spune lexiconul Suidas. „E împins de râvna de schimbare“, spune Dionysios din Halicarnas. „Ce dulce geniu al adjectivelor!“ adaugă Hermogenes. Aici ajungem la miezul întrebării „Cât de mult a contat Stesichoros?“ Ar fi utilă o comparație. Când a trebuit să-l descrie la rezeală pe Picasso, Gertrude Stein a spus „Omul ăsta muncea“. Așa vom spune și noi despre Stesichoros, „Omul ăsta făcea adjective“.

Ce este adjectivul? Substantivele numesc lumea. Verbele activează numele. Adjectivele vin din altă parte. Cuvântul *adjectiv* (*epitheton* în greacă) este el însuși un adjectiv, însemnând „pus deasupra“, „adăugat“, „anexat“, „importat“, „străin“. Adjectivele par niște adăugiri destul de inocente, dar să ne gândim mai bine. Aceste mici mecanisme importate au rolul de a lega lucrurile care se află în lume de propriul loc, în specificitate. Sunt zăvoarele ființei.

Bineînțeles că există mai multe feluri diferite de a fi. În lumea epopeii homerice, de exemplu, ființarea e stabilă, iar specificitatea este bine înrădăcinată în

tradiție. Când Homer menționează sângele, sângele este *negru*. Când apar femei, femeile sunt *cu glezna dalbă* sau *aruncă ocheade*. Poseidon are întotdeauna *sprâncenele albastre ale lui Poseidon*. Râsul zeilor este *de neostoit*. Genunchii oamenilor *îi poartă în goană*. Marea este *neobosită*. Moartea e *rea*. Ficații lașilor sunt *albi*. Epitetele lui Homer reprezintă vorbire ținută, prin care Homer leagă orice substanță din această lume de cele mai adecvate atribute și le ține locului pentru a fi consumate de epopee. Se simte un fel de pasiune, dar ce fel de pasiune? „Consumul nu reprezintă pasiune pentru substanțe, ci o pasiune pentru cod“, spune Baudrillard.

Deci la suprafața încremenită a acestui cod a luat ființă Stesichoros. Iar Stesichoros studia suprafața fără de răgaz. Ea se ferea de el. El se trăgea mai aproape de ea. Ea se oprea. „Pasiune pentru substanțe“ pare o descriere adecvată pentru acel moment. În aparență fără niciun motiv, Stesichoros a început să desfacă zăvoarele.

Stesichoros a descătușat ființă. Toate substanțele lumii s-au ridicat și au început să plutească la suprafață. Dintr-odată, nimic nu mai împiedica niște cai să aibă *copite scobite*. Ori un râu să fie *argintiu la rădăcină*. Sau un copil, *ne-nvinețit*. Sau iadul să fie *adânc pe cât de-nalt e soarele*. Sau un insomniac, *în afara bucuriei*. Sau crimele, *negru smântânos*. Anumite substanțe s-au dovedit mai complicate. Elenei din Troia, de exemplu,

îi era atașată o tradiție adjectivală deja învechită atunci când a folosit-o Homer. Când Stesichoros a tras ivărul epitetului, din Elena a izvorât o lumină atât de puternică, încât pentru o clipă se poate să-l fi orbit. Aceasta este o mare problemă, cea a orbirii lui Stesichoros de către Elena (vezi Anexele A, B), deși e considerată în general ca fiind fără soluție (însă vezi Anexa C).

Un exemplu mai ușor de analizat îl oferă Geryon. Geryon este numele unui personaj din vechea mitologie greacă, despre care Stesichoros a scris un poem liric foarte lung, în metru dactilo-epitrit și cu structură triadică. Au mai ajuns până la noi în jur de optzeci și patru de fragmente de papyrus și șase citate, care, în edițiile standard, sunt cunoscute îndeobște sub titlul *Geryoneis* (*Cazul Geryon*). În ele se vorbește despre un monstru straniu cu aripi roșii care trăia pe o insulă numită Erytheia (un adjectiv ce înseamnă pur și simplu „Locul Roșu“), unde păstorea în pace o turmă de vaci roșii năzdrăvane, până-ntr-o zi când a sosit de peste mări eroul Herakles și l-a ucis ca să-i fure vitele. Erau multe și felurite căi de a spune o asemenea poveste. Herakles a fost un erou grec important, iar eliminarea lui Geryon constituie una dintre mult slăvitele Lui Munci. Dacă Stesichoros ar fi fost un poet mai convențional, ar fi adoptat punctul de vedere al lui Herakles și ar fi pus în scenă o relatare zguduitoare a triumfului culturii asupra monstruosului. În schimb, fragmentele existente din

poemul lui Stesichoros oferă o secțiune transversală chinuitoare a scenelor, deopotrivă demne de mândrie și ridicole, din viața lui Geryon. Vedem viața acestui băiat roșu și a câinelui său. O scenă extrem de încântătoare cu mama lui, care apoi se întrerupe. Cadre întretesute cu Herakles care se apropie pe mare. O imagine fulgărătoare cu zeii din Olimp care-l condamnă pe Geryon. Lupta propriu-zisă. Momentul când totul încetinește brusc, iar săgeata lui Herakles îi despică țeasta lui Geryon. Vedem cum Herakles omoară cățelușul cu celebra Lui măciucă.

Dar destul cu introducerea. Poți răspunde singur la întrebarea „Ce a adus nou Stesichoros?“ cântărindu-i capodopera. Vei găsi mai jos câteva dintre fragmentele principale. Dacă textul are să ți se pară dificil, nu ești singurul. Timpul n-a fost blând cu Stesichoros. Nu e citat niciun fragment mai lung de treizeci de versuri, iar rămășițele de papirus (care încă mai răsar: cele mai recente fragmente au fost recuperate din sarcofage, în Egipt, în 1977) ascund la fel de mult pe cât spun. Întregul corpus de fragmente ale lui Stesichoros în greaca veche a fost publicat până acum de treisprezece ori de diferite edituri, începând cu Bergk în 1882. Nicio ediție nu seamănă cu alta în privința conținutului sau a ordinii în care e prezentat conținutul. Bergk spune că istoria unui text este precum cea a unei prelungi mângâieri. Oricum ar fi,

fragmente propriu-zise din *Geryoneis* se citesc ca și cum Stesichoros ar fi compus un substanțial poem narativ și apoi l-ar fi făcut bucățele, iar mai apoi ar fi îngropat bucățelele într-o cutie laolaltă cu versurile unor cântece, cu notițe pentru prelegeri și bucăți de carne. Numerotarea fragmentelor îți indică vag ordinea în care au căzut fragmentele din cutie. Bineînțeles, poți continua să scuturi cutia. „Crede-mă în numele cărnii și-al propriului meu nume“, după cum spune Gertrude Stein. Uite. Scutură.

CARNE ROȘIE: FRAGMENTE DIN ȘTESICHOROS

I. GERYON

Geryon era un monstru totul la el era roșu
Scotea râtul de sub pături dimineața era roșu
Ce-ncremenit e peisajul roșu în care vacile lui scurmă
Cu picioarele împiedicate, în vântul roșu
Ce și-a săpat vizuină în mâzga roșie din zorii visului
Avut de Geryon

Visul lui Geryon a început roșu, apoi s-a strecurat din
covată și-a gonit
Cu velele-n vânt, a țâșnit printre rădăcinile de-argint
ca un cățelandru

Cățeluș tainic La căpătâiul din față al încă unei zile
roșii.

II. ÎNTRE TIMP A VENIT EL

Dincolo de măciuliile de sare era El
Știa de aurul casei
Zărise fumul roșu deasupra turlilor roșii

III. PĂRINȚII LUI GERYON

Dacă insiști să-ți porți masca la cină
Ei bine atunci Noapte Bună i-au spus și l-au împins
la etaj
Pe scările sângerânde în Brațele-ncinse seci
La taxiul roșu tic-tac al incubusului
Nu vreau să merg vreau să rămân Jos să citesc.

IV. MOARTEA LUI GERYON ÎNCEPE

Geryon și-a străbătut întinderea roșie a minții și-a spus
Nu
Era crimă Și sfâșiat să vadă vitele doborâte
Toate drăguțele astea a spus Geryon Și acum eu

V. SOARTA REVERSIBILĂ A LUI GERYON

Mama lui a înțeles așa sunt mamele

Încrede-te-n mine a zis ea Inginera moliciunii lui
Nu trebuie să te hotărăști pe loc
În umbra obrazului ei drept roșu Geryon vede
Cum bobina reșoului începe să lumineze

VI. ÎNTRE TIMP ÎN CERURI

Athena privea în jos prin podeaua
Corabiei cu fund de sticlă Athena a arătat
Zeus s-a uitat *El*

VII. WEEKENDUL LUI GERYON

Mai târziu ei bine mai târziu au plecat de la bar s-au
întors la centaur
Acasă centaurul avea o cană făcută dintr-un craniu
Intrau trei
Măsuri de vin Ținând-o a băut Vino-ncoace poți
Să-ți aduci băutura dacă ți-e frică să vii singur Centaurul
A mângâiat canapeaua de lângă el mic animal viu
galben Roșiatic
Pe dinăuntru nicio albină n-a urcat pe coloana lui
Geryon

VIII. TATĂL LUI GERYON

O cameră tăcut-ar ști cum să țipe Lui îi plăcea
Să sugă cuvinte Uite un atotputernic zicea
După zile-ntregi de stat în prag
NOAPTETEACĂADULMECATĂ

IX. FAPTELE DE ARME ALE LUI GERYON

Geryon zace cu fața-n jos cu mâinile la urechi
Sunetele
Scoase de cai trandafiri arși de vii

X. EDUCAȚIA

În vremurile-acelea poliția era neputincioasă
Familia era puternică
Mergând de mână în prima zi mama lui Geryon
l-a dus la
Școală i-a netezit aripioarele roșii i-a făcut vânt
Pe ușă

XI. DREPTATE

Oare-or fi mulți băieței care cred că-s

Monștri? Dar în cazul meu am dreptate i-a spus
Geryon
Câinelui stăteau pe stânci Câinele l-a privit
Vesel

XII. ARIPI

Pășește de pe marginea zdrențuită a unui cer de
martie și se scufundă
În dimineața oarbă a unei dimineți de Atlantic
Un cățel
Mic și roșu țopăind pe plajă la kilometri întregi
sub el
Ca o umbră dezlegată

XIII. CLUBUL DE UCIGAȘI AL LUI HERAKLES

Cățel mic și roșu n-a văzut a simțit Toate
Faptele mai puțin una

XIV. SĂGEATA LUI HERAKLES

Săgeată înseamnă ucide A despicaț țeasta lui
Geryon ca un pieptene l-a

Îndoit gâtul băiatului încet într-un unghi straniu
într-o parte ca atunci
Când un mac se rușinează sub plesnitura unei
adieri goale

XV. TOATE LUCRURILE ȘTIUTE DESPRE GERYON

Iubea fulgerele Trăia pe o insulă Mama lui era
Nimfa unui râu care se vărsa în mare Tatăl lui era
O sculă de tăiat din aur Vechii grămățici susțin că
Stesichoros spune că
Geryon avea șase mâini și șase picioare și aripi Era
roșu și
Vacile lui ciudate și roșii stârneau pizma Herakles
a venit și
L-a ucis ca să-i ia vacile

Și câinele

XVI. SFÂRȘITUL LUI GERYON

Lumea roșie Și ale ei adieri roșii
Au dăinuit Geryon nu